

BIJLAGE

Nota in verband met studietoelagen en -leningen

van de heer H. DE CROO
Minister van Nationale Opvoeding

INHOUD

1. Inleiding	2
II. Historiek	2
1. Studiebeurzen en -toelagen	2
2. Studieleningen	9
III. Wetgeving	11

1. INLEIDING

Financiële en materiële hulp aan behoeftige studenten heeft altijd bestaan. Die verstrekte hulp was evenwel van privé aard, ze was niet georganiseerd tot een overheidssysteem. Die hulp impliceerde vaak terugbetaling hetzij in speciën, hetzij in goederen, hetzij in diensten. Houden verband met die vorm van studiehulp : mecenaat, kloostergemeenschap, 16e eeuws humanisme. Ook nu nog bestaat privé hulp aan minder gegoede studenten : verstrekt door particulieren of zelfs door organisaties, bijvoorbeeld de Bond van de Grote en Jonge Gezinnen.

Onderhavig rapport heeft alleen de georganiseerde studiebetoeëlag vanwege de overheid (met andere woorden het systeem) tot voorwerp.

Schenkingen, stichtingen en legaten gedaan met een bijzondere bestemming vallen eveneens buiten het bestek van onderhavig onderzoek.

Studiebeurs en studietoelage dekken hetzelfde begrip. De tweede term is recenter en is eufemistisch.

II. HISTORIEK OMTRENT DE STUDIEBETOELAGING VANWEGE DE OVERHEID

In de evolutie sinds de 19e eeuw zijn er 3 fazen te onderscheiden :

1. van 1835 tot 1954 : de periode van de universitaire beurzen en de universitaire leningen van het Ministerie van Openbaar Onderwijs (begin 1835), later ook van de secundaire fondsen der meestbegaafden (begin 1921).
2. van 1954 tot 1971: de periode van het Nationaal Studiefonds : uitsluitend beurzen.
3. van 1971 tot heden: de periode van de Dienst voor Studietoelagen: beurzen en leningen (deze laatste worden evenwel niet toegekend).

Samengevat kan dit historisch overzicht als volgt onderverdeeld worden :

1. Studiebeurzen en -toelagen

- A. De beurzen van het Ministerie van Openbaar Onderwijs (1835-1954).
- B. De fondsen der meestbegaafden (1921-1954).
- C. De beurzen van het Nationaal Studiefonds (1954-1971).
- D. De diensten voor studietoelagen (1972).

2. Studieleningen

- A. De fondsen der meestbegaafden
- B. De diensten voor studietoelagen

1. Studiebeurzen en -toelagen

A. De beurzen van het Ministerie van Openbaar Onderwijs

- a) **Ontstaan:** ingesteld bij de wet van 1835 met het doel „ aan verdienstelijke Belgische studenten,

die niet door de fortuin begunstigd waren” beurzen te verlenen voor universitaire studiën.

- b) **Aantal beurzen:** bij de aanvang 60 beurzen van 400 fr., later uitgebreid tot 120 beurzen in 1890.
- c) Een nieuwe ontwikkeling kwam tot stand in 1920 ingevolge de oprichting van de **universitaire stichting**.
- d) Ondertussen werd een gevoelige waardevermindering vastgesteld van de beurzen toegekend door het Ministerie van Openbaar Onderwijs. Tijdens de tweede wereldoorlog werd hun traditioneel bedrag van 2 000 op 3 000 fr. gebracht. De toename van de aanvragen waren er de oorzaak van dat halve beurzen van 1 500 fr. werden verleend.
- e) Ingevolge een **wetsherziening in 1947**, werd het stelsel verruimd en gebeurde sindsdien de eerste selectie altijd door de Universitaire Stichting. De selectie werd bekrachtigd met een geringe lening plus een niet terugbetaalbare toelage, waarvan het gemiddeld bedrag van 1 500 fr. steeg tot 15 000 fr., met uitersten van 30 tot 35 000 fr. in zeer tragische gevallen.
- f) Bij deze beurzen bestond het stelsel der **ereleningen** en de strikte verplichting tot terugbetaling.
- g) De manier van verdeling werd eveneens in 1947 herzien om ze op een meer rationele basis vast te stellen. Aldus werden zekere hogere studiën welke tot de druk gezochte loopbanen leidden, niet bevoordeligd in verhouding tot het aantal aanvragen. Dirigisme dus. Anderzijds kon men zich afvragen waarom bijvoorbeeld de scholen voor technische ingenieurs nog steeds afhingen van de fondsen der meestbegaafden, terwijl de hogere handelscholen ertoe gekomen waren zich aan te sluiten bij het regime der beurzen van het Ministerie van Openbaar Onderwijs, dit wil zeggen universitaire studiën.
- h) In 1954, met de instelling van **een nationaal studiefonds**, verdwenen de beurzen van het Ministerie van Openbaar Onderwijs en geraakte de belangrijkheid van de Universitaire Stichting meer en meer op de achtergrond om beperkt te blijven tot leningen voor postgraduate studiën waarvoor het nationaal studiefonds (en de latere Dienst voor Studietoelagen) niet tussenbeide kwam.

B. De Fondsen der meestbegaafden

- a) **Ontstaan:** opgericht bij de wet van 1921 met het doel „ **hulpgeld** ” te verlenen voor alle studiën na de lagere school met uitsluiting van de universitaire studiën. Wet van 15 oktober 1921 — 25 juli 1927: „Artikel 21. — Het Fonds der meestbegaafden verleent hulp zowel aan meisjes als aan jongens voor alle studiën na de lagere school : **middel-**

bare, normaal-, technische, beroeps- en **kunst-**studiën, met uitsluiting van hogere studiën, en welk ook het karakter, openbaar of bijzonder, van het gesticht zij waar ze worden voortgezet, mits dit gesticht ernstige waarborgen met betrekking tot de waarde van zijn onderwijs levert.

„Die hulp mag ook verleend worden aan de leerlingen die de lessen van de lagere vierde graad volgen, wanneer deze studiën bijzondere kosten veroorzaken, inzonderheid verplaatsingskosten.”

- b) **Aantal hulp gelden:** In 1934 telde men 11 000 aanvragen, waarvoor 5 373 beurzen werden verleend van gemiddeld 794 fr.

- c) Bij deze hulp gelden bestond de **zedelijke verplichting terug te betalen**.

Wet van 15 oktober 1921 — 25 juli 1927:

„Artikel 9. — Degenen welke het door het Fonds der meestbegaafden aangeboden **hulp geld** aanvaarden, gaan de zedelijke verbintenis aan dit bedrag aan voornoemd Fonds terug te betalen zodra hun middelen het hun toelaten.”

- d) De tegemoetkoming werd alleen de bevolking gegund opgenomen bij de algemene volkstelling van het Rijk (art. 10).

- e) De 80 schiftingscommissies werkten met 5 man en de indieningstermijn verstreek **op 15 maart**, een datum waar strikt de hand werd aan gehouden.

Ministeriële omzendbrief van 8 november 1934 : „Krachtens de ministeriële rondzendbrief van 28 juli 1922, mochten de aanvragen om steun, welke aan de Fondsen der meestbegaafden gericht werden na de door het reglement vastgestelde datum, ingewilligd worden, in zover het mogelijk was ze regelmatig aan het voorgeschreven onderzoek te onderwerpen. Deze beslissing, welke gewettigd was op een tijdstip, waarop de nieuwe instelling weinig gekend was door de bevolking en zelfs door de onderwijsinrichtingen, heeft tegenwoordig geen reden van bestaan meer. Onder die omstandigheden dienen de termijnen, vastgesteld bij het koninklijk besluit van 26 juni 1927, voortaan stipt nageleefd te worden, derwijze dat alle vertraging in het onderzoek der bedoelde aanvragen vermeden worde.”

- f) De hulp gelden werden verleend voor één schooljaar, maar uitbetaald elke drie maanden.

- g) Enkele reglementeringspunten die kenmerkend waren voor dit systeem:

1. Koninklijk besluit 17 oktober 1921 en 21 juni 1924:

„Artikel 4. — De maxima (die door het gezinsinkomen niet mogen overschreden) worden **2/10** verhoogd, indien het onderwijs, dat de betrokkene schikt te volgen, hem niet kan gegeven worden in de plaats waar hij woont, noch in een aangrenzende gemeente, noch in een plaats of een agglomeratie

welke minder dan 5 kilometer van zijn woonplaats is afgelegen.”

2. Ministeriële omzendbrief van 1 oktober 1922, 30 januari 1923 en 10 maart 1925 :

„Alhoewel de wet niet uitdrukkelijk haar ondersteuning voorbehoudt voor de Belgen alleen, heeft zij nochtans ten doel een nationale elite te helpen vormen. Diensvolgens kan het voordeel der wet, in beginsel, niet uitgebreid worden tot de in België verblijvende vreemdelingen.”

3. Ministerieel schrijven van 5 februari 1931:

„Aangezien de leerling in staat is zijn studiën gedurende zijn militaire dienst voort te zetten, dient hem, in grondbegin, de ondersteuning van het Fonds der meestbegaafden behouden te blijven. Daar hij echter, gedurende dit tijdperk, slechts het derde van zijn onderhoudskosten te dragen heeft, past het de studielening welke hem verleend werd, in dezelfde verhouding te verminderen.”

Algemeen overzicht

(regime Meestbegaafden) van 1922 tot 1954

volledig aantal jaarlijkse toekenningen: 140 000

volledig bedrag der toekennin-	
gen	190 000 000,- fr.
vrijwillige terugbetaling (vanaf	
1932)	6 000 000,- fr.
onkosten schiftingscommissies	15 000 000,- fr.

toekenning volgens **aard der studiën:**

— lagere normaalstudiën	41 000 000,- fr.
— middelbare normaalstudiën	6 000 000,- fr.
— middelbare studiën — lagere	
graad	39 000 000,- fr.
— middelbare studiën — hoge-	
re graad	70 000 000,- fr.
— technische studiën	22 000 000,- fr.
— andere (kunst — militaire)	12 000 000,- fr.
	190 000 000,- fr.

toekenning volgens **aard der onderwijsinrichtingen:**

— openbaar onderwijs	80 000 000,- fr.
— privé of bijzonder onderwijs	110 000 000,- fr.

C. Het Nationaal Studiefonds

- a) **Ontstaan:** ingesteld bij de wet van 19 maart 1954. Bij deze wet ging het er minder om nieuwigheden in te voeren, dan wel een hergroepering, betere ordening en uitbreiding van de bestaande instellingen te verwezenlijken.

- b) **Structuur:** het fonds is onderverdeeld in drie afdelingen :

— een afdeling secundair onderwijs, voor het onderwijs na de lagere school, inclusief de 4e graad L.O.;

OVERZICHT FONDSEN

(uit Léon BAUWENS : Fondsen der Meestbegaafden, 1937, blz. 12 en 13)

Dienstjaar	Bijdragen			Totaal
	der Gemeenter	der Provincies	van den Staat	
1922-1923	740 000	148 000	740 000	1 628 000
1923-1924	1 022 000	253 000	1 011 000	2 286 000
1924-1925	1 382 000	406 000	1 378 000	3 166 000
1925-1926	1 768 000	564 000	1 763 000	4 095 000
1926-1927	2 135 000	723 000	418 000	3 276 000
1927-1928	2 240 000	738 000	2 240 000	5 218 000
1928-1929	1 898 000	634 000	1 474 000	4 006 000
1929-1930	2 210 000	733 000	2 239 000	5 182 000
1930-1931	2 160 000	743 000	1 899 000	4 802 000
1931-1932	2 030 000	682 000	1 813 000	4 525 000
1932-1933	2 234 000	730 000	1 299 000	4 263 000
1933-1934	2 307 000	723 000	1 198 000	4 228 000
1934-1935	2 166 000	753 000	1 159 000	4 078 000
Totaal	14 292 000	7 830 000	18 631 000	30 753 000

De studieleeningen worden verdeeld als volgt naar den aard der studien voor dewelke zij werden toegestaan.

1. Studieleeningen voor de normaalstudien

Dienstjaren	Lagere		Middelbare	
	Getal	Bedrag	Getal	Bedrag
1922-1923	496	320 789	42	27 215
1923-1924	947	665 660	73	45 550
1924-1925	1 108	964 037	82	69 347
1925-1926	1 319	1 246 896	93	97 212
1926-1927	1 294	1 365 336	167	185 050
1927-1928	1 205	1 524 320	88	128 080
1928-1929	1 094	1 408 257	88	134 250
1929-1930	1 020	1 322 147	78	122 475
1930-1931	986	1 278 052	83	132 100
1931-1932	1 043	1 288 570	72	111 150
1932-1933	1 236	1 402 954	112	140 300
1933-1934	1 357	1 285 000	106	122 000
1934-1935	1 469	1 366 600	124	135 000
Totaal	—	15 438 618	—	1 449 729

— een afdeling niet-universitair hoger onderwijs ;

— een afdeling universitaire studien.

c) **Aantal beurzen:** praktisch onbeperkt aangezien het beschikbaar krediet gedeeld werd door het aantal kandidaten. Achteraf werd een beurs-gemiddelde nagestreefd dat het beschikbaar krediet jaar na jaar bepaalde.

Het aantal beurzen verleend tijdens het laatste werkingsjaar 1971-1972 bedroeg 124 000 namelijk:

- 68 800 secundaire
- 28 400 niet-universitaire
- 27 000 universitaire.

d) Er werd afgezien van het vroegere begrip „studielening”, dat de zedelijke verplichting

II. Studieleeningen toegestaan voor de middelbare studien

Dienstjaren	van den lageren graad		van den hooger graad	
	Getal	Bedrag	Getal	Bedrag
1922-1923	247	102 701	354	184 320
1923-1924	416	185 006	595	330 012
1924-1925	544	280 100	657	446 849
1925-1926	557	322 259	866	647 452
1926-1927	720	484 770	1 047	909 795
1927-1928	876	692 097	1 311	1 373 940
1928-1929	1 023	823 680	1 542	1 661 063
1929-1930	931	805 797	1 619	1 832 805
1930-1931	926	830 416	1 549	1 835 413
1931-1932	988	797 021	1 698	1 916 117
1932-1933	1 179	859 740	1 756	1 802 313
1933-1934	1 142	727 000	1 764	1 525 000
1934-1935	975	588 000	1 711	1 393 000
Totaal	—	7 498 587	—	15 858 079

III. Studieleeningen toegestaan voor technische studien en andere

Dienstjaren	Technische		Andere	
	Getal	Bedrag	Getal	Bedrag
1922-1923	179	82 972	43	29 950
1923-1924	205	118 371	113	73 765
1924-1925	224	155 049	135	109 656
1925-1926	351	252 845	162	146 825
1926-1927	482	364 529	262	267 362
1927-1928	595	577 240	255	319 525
1928-1929	588	608 147	319	403 587
1929-1930	581	576 482	316	466 029
1930-1931	706	693 407	351	510 959
1931-1932	704	645 367	383	505 695
1932-1933	763	564 260	398	503 785
1933-1934	744	450 000	410	453 000
1934-1935	725	406 000	370	377 000
Totaal	—	5 494 669	—	1 167 138

van terugbetaling in zich sloot. Het werd vervangen door de notie „studiebeurs” die verleend wordt zonder beding van terugbetaling.

e) **De Schifting** gebeurde eerst door middel van selectieproeven (tot het einde van de vijftiger-jaren voor het hoger onderwijs) voor:

- de universitaire afdeling: één commissie;
- de niet-universitaire afdeling: tien commissies (voor elke taalgroep);
- de secundaire afdeling: 106 commissies.

f) Wat de **indieningsdatum** betreft, waren de verschillen onder de afdelingen en de voortdurende wijzigingen er de oorzaak van dat een bestendige verwarring heeft geheerst :

- de secundaire sector kende de data van 15 februari en 15 januari;

- de afdeling voor niet-universitaire studiën kende achtereenvolgens de data van 15 februari, 25 juli, 1 september, 20 oktober en 31 december;
 - de afdeling universitair onderwijs kende de data 5 juli, 25 juli, 1 september, 20 oktober en 31 december.
- g) De beurzen werden verleend voor één school- of academiejaar,
- soms uitbetaald in éénmaal, zowel voor hoger als voor secundair onderwijs;
 - soms uitbetaald in een voorschot en een saldo voor het hoger onderwijs alleen.
- Het is misschien wel nuttig hier te vermelden dat eens uniforme voorschotten van 5 000,- fr. werden uitbetaald in afwachting van de vaststelling van het juiste beursbedrag.
De uitbetaling moest gebeuren :
- vóór 1 januari wat de secundaire beurzen en de voorschotten van het hoger onderwijs betrof;
 - vóór 1 april wat de saldi hoger onderwijs betrof.
- h) Enkele reglementspunten die kenmerkend waren voor dit systeem:
1. De kandidaten moesten Belg zijn, of UNO-Vluchteling, of als vreemdeling minstens 5 jaar in België onderwijs hebben gevolgd. Het bedrag der beurzen verleend aan vreemdelingen mocht in den beginne een bepaald percent van de totale beurskredieten niet overschrijden.
Koninklijk besluit van 25 maart 1955 :
„ Artikel 1. — Het voordeel der wet wordt uitgebreid tot de kandidaten die de Belgische nationaliteit niet bezitten en die, op de datum vastgesteld voor het indienen der aanvragen tot het bekomen van een studiebeurs sedert ten minste vijf jaar hun studiën in België voortzetten.
.....
” Artikel 3. — Het bedrag der studiebeurzen toegekend aan de kandidaten bedoeld bij artikel 1... mag niet hoger zijn dan tien ten honderd van het totale bedrag der kredieten verleend aan elk van de drie afdelingen van het Nationaal Studiefonds. ”
 2. De vreemdelingen die voor een beurs in aanmerking wilden komen moesten reeds een tijd in België verblijven. Dit was althans de intentie die uitgedrukt werd door de verslaggevers van de senaatscommissie van openbaar onderwijs. Het koninklijk besluit van 25 maart 1955 stelde evenwel als voorwaarde dat zij „sedert ten minste vijf jaar in België zouden studeren”, hetgeen in de meeste gevallen overeenstemde met de verblijfsduur in België. Deze maatregel verschafte de bijkomende zekerheid dat zij de materiële hulp ondergeschikt maakte aan

een bepaalde integratie in het Belgische schoolmilieu, de emanatie bij uitstek van de nationale gemeenschap.

Deze vereiste gold niet voor de UNO-vluchtelingen omdat dit probleem beschouwd werd vanuit de geest van internationale samenwerking.

3. De Hoge Raad van het Nationaal Studiefonds had enkel een adviserende bevoegdheid of desnoods een bevoegdheid om te beslissen, doch alleen voor zover die bevoegdheid hem is overgedragen door de Minister (Raad van State – 30.01.1953 over het voorontwerp van wet).
4. Koninklijk besluit van 12 april 1955:
„ Artikel 1. — De kandidaat die universitaire of niet-universitaire hogere studiën voltrekt, wordt geacht tweemaal ten laste te zijn van de persoon die in zijn onderhoud voorziet, zo deze verschillende personen ten laste heeft die voornoemde studiën volgen. ”
Naderhand werd deze bepaling gewijzigd in die zin dat er zoveel personen worden bijgeteld als er buiten de kandidaat personen ten laste zijn die ook hogere studiën volgen.
5. De kandidaat die zijn studiën hervatte na een onderbreking van meer dan 5 jaar, kon geen beurs meer bekomen in de afdeling, waaronder de onderbroken studies gerangschikt werden.

D. De diensten voor studietoelagen

- a) **Ontstaan:** een Nederlandse en een Franse dienst worden opgericht bij de wet van 19 juli 1971.
Zij bestaan uit een afdeling secundair onderwijs en een afdeling hoger onderwijs.
De wet voorziet de toekenning van leningen en -toelagen. Van bij de inwerkingtreding in 1972-1973 wordt evenwel beslist de wet geleidelijk toe te passen en zich vooralsnog tot de studietoelagen te beperken.
De geleidelijke toepassing is het best terug te vinden in de secundaire afdeling, waar bij het begin van het schooljaar 1972-1973 alleen de leerplichtige leerlingen van het lager secundair onderwijs in aanmerking komen. In de loop van hetzelfde schooljaar wordt de wet uitgebreid tot alle leerlingen van het lager secundair onderwijs. Tijdens het schooljaar 1973-1974 wordt het hoger secundair onderwijs eveneens toegelaten.
In de sector hoger onderwijs worden voor de studiën van het lange type, voor technisch ingenieur, de AS-studiën zonder beschermde titel en ten slotte de studiën voor architect dezelfde bedragen toegekend als voor de universitaire studiën. Het uiteindelijke doel is de gelijkberechtiging van elke soort hoger onderwijs.
- b) **Aantal toelagen:** tijdens het afgelopen school-

en academiejaar, zullen ongeveer 41 000 toelagen voor hoger onderwijs en ongeveer 135 000 toelagen voor secundair onderwijs zijn toegekend door de Nederlandse Dienst, tegenover ongeveer 19 000 en respectievelijk ongeveer 37 000 toelagen door de Franse Dienst.

c) De uitbetaling: moet plaatshebben :

- voor het secundair onderwijs : uiterlijk 1 januari;
- voor het hoger onderwijs:
1e zittijd: het voorschot vóór 15 november
het saldo vóór 1 april
2e zittijd: het voorschot vóór 1 januari
het saldo vóór 1 april.

Vanaf het academiejaar 1973-1974 gebeurt de uitbetaling in de Nederlandse Dienst in éénmaal.

d) De studietoelagen moeten niet worden terugbetaald.

e) De kandidaten moeten Belg zijn,

- ofwel UNO-vluchteling en minstens een jaar in België verblijven ;
- ofwel onderdaan van een ontwikkelingsland, die met zijn gezin in België verblijft en er sedert minstens 5 jaar onderwijs volgt;
- ofwel met hun gezin in België verblijven, er sedert minstens 5 jaar onderwijs volgen en er moet wederkerigheid bestaan ten overstaan van Belgen die in hun land onderwijs volgen.

Toepassing van de huidige wetgeving

Afdeling secundair onderwijs

1. Omvang toelage: le jaar (schoolplichtig) = 1 000,- fr. ; volgende jaren (niet-schoolplichtig) $\pm 3\,000,-$ fr.; hoger secundair: $\pm 4\,500,-$ fr. deze bedragen worden niet geïndexeerd (eventuele **indexatie** van respectievelijk 1 060 - 3 180 - 4 770,- fr. brengt **meeruitgave** van 40 000 000,- fr.).
2. Voorwaarden op pedagogisch gebied (74-75)
 - de leerlingen die nog leerplichtig zijn hebben recht op een studietoelage, mits zij voldoen aan de voorwaarden op financieel gebied, zelfs indien zij in een leerjaar moeten blijven zitten ;
 - de niet-leerplichtige leerlingen :
 - a) moeten met vrucht het vorige leerjaar beëindigd hebben, dit wil zeggen zij moeten de voorwaarden vervullen om tot een hoger leerjaar over te gaan;
 - b) moeten de lessen volgen aan:
 - ofwel een hoger leerjaar of een leerjaar van hoger niveau;
 - ofwel een leerjaar van zelfde niveau, op advies van het hoofd van de onderwijsinrichting waar zij het vorige leerjaar de lessen gevolgd hebben;
 - c) mogen niet meer dan eenmaal een

schooljaar niet met vrucht beëindigd hebben.

3. Voorwaarden op financieel gebied (74-75)

komen in aanmerking voor een studietoelage voor secundair onderwijs, de leerlingen wier netto gezamenlijk belast jaarinkomen, plus het afzonderlijk belast inkomen, en het **gelijk**-aardig inkomen van de personen van wie zij ten laste zijn of die in hun onderhoud voorzien, bepaalde maximumbedragen niet overschrijden. Deze maxima zijn de volgende :

a) wanneer het leerlingen betreft, die tijdens het schooljaar 1971 - 1972 een studiebeurs van het Nationaal Studiefonds genoten hebben :
— voor de leerling die alleen leeft 117 000,- fr.

— wanneer het gezinshoofd 1 persoon ten laste heeft 156 000,- fr.

— wanneer het gezinshoofd 2 personen ten laste heeft 204 750,- fr.

dit laatste bedrag wordt telkens met 58 500,- fr. verhoogd voor elke bijkomende persoon ten laste;

b) wanneer het leerlingen betreft die niet behoren tot de hierboven vermelde categorie :
— voor de leerling die alleen leeft 87 750,- fr.

— wanneer het gezinshoofd 1 persoon ten laste heeft 117 000,- fr.

— wanneer het gezinshoofd 2 personen ten laste heeft 153 563,- fr.

dit laatste bedrag wordt telkens met 43 875,- fr. verhoogd voor elke bijkomende persoon ten laste.

Onder het netto gezamenlijk belast inkomen wordt verstaan het laatste bedrag onderaan de laatste bladzijde van de belastingsaangifte. Het vertegenwoordigt in grote lijnen het bruto-inkomen **verminderd** met de sociale lasten en de bedrijfslasten en het omvat evenmin de kinderbijslagen.

Het inkomen dat in aanmerking genomen wordt, is dat van het jaar 1972 of in bepaalde gevallen van 1971.

4. Indieningsvoorwaarden (74-75)

De aanvraag om studietoelage moet gesteld worden op het daartoe bestemde formulier. Dit formulier kan afgehaald worden, vanaf eind februari 1974, in de school waar de leerling nu de lessen volgt. De inrichtingshoofden worden verzocht een aanvraagformulier uit te reiken aan elke leerling die erom verzoekt; zij kunnen steeds bijkomende formulieren aanvragen bij de Dienst voor Studietoelagen te Brussel.

De leerlingen, die wegens om het even welke omstandigheden geen formulier in hun school kunnen afhalen, mogen er een aanvragen bij de Dienst voor Studietoelagen te Brussel, vanaf eind februari 1974.

Belangrijk: de behoorlijk ingevulde formulieren

voor secundair onderwijs moeten **uiterlijk 1 april** 1974 toekomen op het bestuur van de provincie waar de school gelegen is waar de leerling vermoedelijk secundair onderwijs zal volgen tijdens het schooljaar 1974-75. De adressen van de provinciebesturen staan vermeld op het aanvraagformulier.

Afdeling hoger onderwijs

1. Omvang (73-74)

- eerste jaars : universitair :
aantal : $\pm 6\,300$ gem. 24 **700,—** fr.
niet-universitair :
aantal : $\pm 8\,200$ gem. 15 **900,—** fr.
andere jaren : universitair :
aantal : $\pm 12\,400$ gem. 27 **500,—** fr.
niet-universitair :
aantal : $\pm 8\,000$ gem. 16 **400,—** fr.

betrachting : volledige gelijkschakeling (eventuele meeruitgave ± 205 miljoen)

2. Voorwaarden op pedagogisch gebied (74-75)

Om een studietoelage voor een **eerste** studiejaar te kunnen genieten, moet de kandidaat:

- a) ofwel 60% van de punten behaald hebben in het laatste jaar van het secundair onderwijs;
- b) ofwel voor het laatste jaar van het secundair onderwijs geslaagd zijn voor een centrale examencommissie ;
- c) ofwel houder zijn van het bekwaamheidsdiploma dat toegang verleent tot het hoger onderwijs en waaruit blijkt dat hij geslaagd is voor het maturiteitsexamen bedoeld bij artikel 5.1 .1° van de wet van 8 juni 1964 betreffende de voorwaarden van de toelating tot de examens voor het bekomen van de academische graden ;
- d) ofwel geslaagd zijn in het toelatingsexamen ten overstaan van de commissie bedoeld bij artikel 31 van het koninklijk besluit van 14 november 1962 tot regeling van de studiën in het hoger technisch onderwijs. Bij overgangsmaatregel en tot zolang deze commissie met haar werkzaamheden niet een aanvang heeft genomen, zal de uitslag van het toelatingsexamen tot het hoger technisch onderwijs, afgelegd voor de examencommissie aangesteld door de inrichtende macht in de inrichtingen voor hoger technisch onderwijs, gelden voor het in aanmerking komen voor een toelage voor het eerste jaar;
- e) ofwel geslaagd zijn voor het toelatingsexamen ten overstaan van, hetzij, een examencommissie ingesteld door een universiteit of daarmee gelijkgestelde inrichting, voor de toelating tot de graden van kandidaat in de wiskundige wetenschappen, kandidaat in de natuurkundige wetenschappen, kandidaat-burgerlijk ingenieur of kandidaat-

landbouwkundig ingenieur, hetzij een examencommissie van de Staat voor het hoger middelbaar onderwijs, voor de toelating tot de graad van kandidaat-burgerlijk ingenieur.

Om een studietoelage voor een **tweede of een verder** studiejaar te kunnen genieten, moet de kandidaat:

- a) ofwel zijn vorig studiejaar met vrucht beëindigd hebben;
 - b) ofwel geslaagd zijn voor het vereiste examen ingericht door een centrale examencommissie.
- ##### 3. Voorwaarden op financieel gebied (74-75)
- komen in aanmerking voor een studietoelage voor hoger onderwijs, de kandidaten wier netto gezamenlijk belast jaarinkomen plus het afzonderlijk belast inkomen en het gelijkaardig inkomen van de personen van wie zij ten laste zijn of die in hun onderhoud voorzien, volgende maximumbedragen niet overschrijden :
- niemand ten laste : 117 000,- fr.
1 persoon ten laste: 156 000,- fr.
2 personen ten laste: 204 750,- fr.,
dit laatste bedrag wordt telkens met 58 500,- fr. verhoogd voor elke bijkomende persoon ten laste.
- Onder het netto gezamenlijk belast inkomen wordt verstaan het laatste bedrag onderaan de laatste bladzijde van de belastingsaangifte. Het vertegenwoordigt in grote lijnen het bruto-inkomen **verminderd** met de sociale lasten en de bedrijfslasten en het omvat evenmin de kinderbijslagen. Het inkomen dat in aanmerking genomen wordt, is dat van het jaar 1972 of in bepaalde gevallen van het jaar 1971.
- ##### 4. Indieningsvoorwaarden (74-75)
- De aanvraag voor een studietoelage moet gesteld worden op het daartoe bestemd formulier. De studenten die tijdens het academiejaar 1974-1975 een eerste jaar hoger onderwijs zullen aanvatten en die :
- a) ofwel tijdens het schooljaar 1973-1974 hun secundair onderwijs beëindigen, kunnen een aanvraagformulier af halen in hun onderwijsinrichting vanaf einde januari 1974;
 - b) ofwel wegens om het even welke omstandigheden geen formulier in hun school kunnen afhalen, kunnen een formulier aanvragen op de Dienst voor Studietoelagen vanaf einde januari 1974.
- De studenten die tijdens het academiejaar 1974-1975 een tweede of een verder jaar hoger onderwijs zullen volgen en die :
- a) ofwel tijdens het academiejaar 1973-1974 een aanvraagformulier voor een toelage hoger onderwijs hebben ingediend zullen ambtshalve een formulier toegestuurd krijgen einde januari 1974. Mochten zij geen formulier ontvangen, dan blijven zij er niettemin toe gehouden er een aan te vragen

- bij de Dienst voor Studietoelagen of op het secretariaat van hun onderwijsinstelling;
- b) ofwel tijdens het academiejaar 1973-1974 geen aanvraagformulier hoger onderwijs instuurden, kunnen een formulier bekomen op de Dienst voor Studietoelagen of op het secretariaat van hun onderwijsinstelling vanaf einde januari 1974.

Evolutie van de studietoelagen

Wet van 19 juli 1971

Het hierna volgend overzicht geeft **het aantal en het bedrag** weer voor de studietoelagen, **zoals ingeschreven in het begrotingsontwerp**.

Vooraf dient opgemerkt dat vanaf 1973 in het begrotingsontwerp voorzien werd, dat aan studenten voor technisch ingenieur en voor de studenten ingeschreven in een lange cyclus van het hoger onderwijs, universitaire toelagen worden toegekend.

In 1975 worden universitaire beurzen ook voorzien voor de studenten in de architectuur.

Opvallend is vooraf de grote toename van het aantal beurzen: op 4 jaar **tijds** van 86 074 naar 249 167.

Het voorziene bedrag stijgt evenwel slechts van 1 miljoen 20 duizend frank tot 1 miljoen 700 duizend frank.

Opmerkingen bij voorgaand overzicht:

- (1) in feite werd 1 000,- fr. toegekend;
- (2) werden de laatste jaren niet toegekend;
- (3) er werden nog geen leningen toegekend.

Verdere opmerkingen:

- De lage beurzen voor leerplichtigen (1 000,- fr.) bestaan pas sinds 1973-74; in voorgaande jaren genoten de leerplichtige leerlingen dezelfde beurs als de andere leerlingen van het secundair onderwijs, namelijk een bedrag dat van 4 000,- fr. in 1964-65 gaandeweg opgevoerd werd tot 5 175,— fr. in 1971-72.

	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
— begroting	1972	1972	1973	1973	1974	1974	1975	1975 ()
— school- en academiejaar	72-73	72-73	73-74	73-74	74-75	74-75	75-76	75-76
1. Sec. onderwijs	48 074	265 369 000						
a) verworven rechten			32 401	149 337 006	22 089	53 219 034	—	—
b) leerplichtigen le jaar L.S.O.			36 445	27 333 750	22 796	22 796 000	36 736	36 736 000
c) leerplichtigen andere jaren L.S.C			36 445	109 335 000	22 796	68 388 000	36 736	11 028 000
d) niet leerplichtigen van derde jaar L.S.O.			72 622	217 866 000	—	—	—	—
e) Niet leerplichtigen — L.S.O.					46 739	140 217 000	75 794	227 382 000
— le jaar Hoger S.O.					42 833	192 748 500	—	—
— 2e jaar Hoger S.O.					33 100	148 950 000	—	—
— hoger S.O.							67 562	304 029 000
Totaal	48 074	265 369 000	177 913	503 871 756	190 353	626 318 534	16 828	678 355 000
2. Niet universitair								
a) technisch ingenieu + A5	4 330	78 806 000		—	—	—		—
b) gewone	15 620	207 746 000	15 074	238 387 800	15 817	270 312 530	16 609	311 966 847
Totaal	19 950	286 552 000	15 064	238 387 800	15 817	270 312 530	16 609	311 966 847
3. Universitair								
a) gewone le jaar stud. V.S. studiën	17 950	464 007 500	6 584	141 729 600	6 912	180 707 328	7 529	208 739 804
b) doctoraat	—	—	14 132	380 150 800	14 839	431 058 111	15 580	497 796 580
c) gespecialiseerde post-graduate studiën	—	—	—	—	—	—	—	—
d) beurzen volwassenen	100	9 370 000	40	3 900 000	50	5 177 500	50	5 788 750
Totaal		473 377 500	20 756	525 771 400	21 801	616 942 939	100	712 325 134
4. Studieleningen								
Algemeen Totaal	86 074	1 025 298 500	113 733	1 268 031 000	27 971	1 513 574 003	156 696	1 705 842 081

Overzicht van de **gemiddelde bedragen** voor studietoelagen,
zoals voorzien in het **ontwerp van begroting:**

— begroting — school- en academiejaar	1972 72-73	1973 73-74	1974 74-75	1975 (*) 75-76
1. Sec. Onderwijs	5 520	—	—	—
a) verworven rechten	—	750 ⁽¹⁾	1 000	1 000
b) leerplichtigen 1e jaar L.S.O.	—	3 000	3 000	3 000
c) leerplichtigen andere jaren L.S.O.	—	—	—	—
d) niet leerplichtigen van derde jaar L.S.O. en specialisatiejaren L.S.O.	—	3 000	—	—
e) Niet leerplichtigen	—	—	—	—
— L.S.O.	—	—	3 000	3 000
— 1e jaar H.S.O.	—	—	4 500	—
— 2e jaar H.S.O.	—	—	4 500	—
— hoger secundair onderwijs	—	—	—	4 500
2. Niet-universitair	—	—	—	—
a) technisch ingenieur + A5 studiën	18 200	—	—	—
b) gewone	13 300	15 825	17 090	18 783
3. Universitair	—	—	—	—
a) gewone — le jaars	—	21 525	26 144	28 756
— andere jaren	25 850	26 900	29 049	31 951
b) doctoraat	—	—	—	—
c) gespecialiseerde postgraduate	—	—	—	—
d) beurzen volwassenen	93 700	97 500	103 550	115 775 ⁽²⁾
4. Studieleningen	—	—	—	31 951 ⁽³⁾

— Het gemiddelde bedrag van een beurs secundair onderwijs is in 1975 beduidend minder dan 10 jaar geleden.

1975 1 000,—
3 000,—
3 000,— geeft gemiddeld van 2 875,— fr.
4 500,—

11 500,—
1965 gemiddeld 4 000,— fr., nadien bij ministeriële beslissing nog verhoogd.

2. Studieleningen

A. De fondsen der meestbegaafden

De opvatting die destijds over het systeem van de ereleningen gold, is duidelijk weergegeven in de volgende passus uit het werk van ere-directeur-generaal Bauwens „Fondsen der meestbegaafden”:

1° Wet van 15 oktober 1921 – 25 juni 1927 – artikel 9:

„Degenen welke het door het Fonds der meestbegaafden aangeboden hulpgeld aanvaarden, gaan de zedelijke verbintenis aan dit bedrag aan voornoemd Fonds terug te betalen zodra hun middelen het hun toelaten.”

Commentaar bij dit artikel:

„Sommigen zijn van mening dat men leningen zou moeten toestaan, die de waardigheid van de aanvrager vrij waren en zijn verantwoordelijkheid vergroten. Dit stelsel werd door de Universitaire Stichting aangenomen. Maar men heeft doen gelden dat de meestbegaafden daarop

aanspraak hebben en dat er dienvolgens geen kwestie van lening kan zijn. Zo men een rechterlijke verbintenis wil bekomen, dan wordt de tussenkomst van de ouders, van de voogden of van de familieraad vereist; wat zal er gebeuren zo dezen weigeren een verbintenis aan te gaan en zo het kind bij zijn meerderjarigheid op zijn beurt weigert de aangegane verbintenis te bekrachtigen?

” Laat ons veronderstellen dat er een verbintenis bestaat, hoe zal men ze doen uitvoeren?

” Hoe gehandeld zo de ondertekenaar zich in een toestand bevindt welke het hem onmogelijk maakt de terugbetaling te doen? Zal men hem dwingen uitstel te vragen, zijn leven, zijn lasten te ontsluiten, enz.?

” Is het ook niet te vrezen dat de ouders de studiën hunner kinderen niet laten voortzetten, uit vrees voor de lasten welke zij voor de toekomst tegemoet zien? Ten slotte, zullen zij die een lening aangaan, niet steeds bevreesd zijn zich een altijd mogelijke tekortkoming in de terugbetaling te zien verwijten?

” Deze beweegredenen hebben de grote meerderheid van de Hoge Raad van het openbaar onderwijs ertoe gebracht om het stelsel der leningen te verwerpen en om zich aan te sluiten bij de beschouwingen die werden uiteengezet ten voordele van de zedelijke verplichting, voor de genietters van het ‘Fonds der meestbegaafden’, de sommen, welke zij hebben ontvangen, vrijwillig terug te geven zodra zij zulks vermogen.” De Raad is van mening dat de overheden die het Fonds beheren, de zedelijke voogden, van

alle omstandigheden moeten gebruik maken om bij de genieurs het gevoel te ontwikkelen dat de maatschappij hen op een bijzondere wijze heeft vereerd en dat het een onwaardigheid zou zijn, zich aan een terugbetaling te onttrekken, welke moet dienen tot het herstellen van een Fonds dat aan jongeren zal toelaten zich op hun beurt te verheffen.”

De wetgever verenigde zich met deze besluiten en de uitdrukking „studielening”, welke in de wet voorkomt, moet dus verstaan worden, niet als een burgerrechtelijke verplichting, maar slechts als een zedelijke schuld.

2° Ministeriële omzendbrief van 8 januari 1937:

„Naar luid van artikel 29 van het koninklijk besluit van 26 juni 1927, wordt aan de verkrijgers van studieleningen vanwege het Fonds der meestbegaafden een boekje ter hand gesteld waarin de sommen worden aangeduid, welke in de loop hunner studiën ontvangen worden. In bedoeld besluit zijn de aanduidingen voorzien, welke op dat bescheid voorkomen, namelijk de tekst van artikel 9 der organieke wet in verband met de door de belanghebbenden aangegane zedelijke verbintenis om de toegestane tegemoetkomingen terug te betalen zodra hun middelen het hun toelaten. Verschillende belanghebbenden, die uitgenodigd werden bedoelde terugbetaling te doen, verklaren dat zij niets meer afweten van de verbintenis waaraan men hun herinnert, of betwisten de geldigheid ener belofte, welke tijdens hun minderjarigheid in hun naam gedaan werd. Daar de opgave der verkregen leningen in handen der belanghebbenden is, kunnen de beheerders der fondsen er geen gebruik van maken om het bewijs te leveren dat de sommen ontvangen werden en dat de verbintenis, deze terug te betalen, wezenlijk aangegaan werd. Derhalve heeft het zijn nut dat voortaan de jongelieden, die door het fonds der meestbegaafden ondersteund worden, schriftelijk verklaren dat zij kennis hebben gekregen van de bepalingen van artikel 9 der organieke wet en dat zij de verbintenis aangaan zich daarnaar te gedragen. Bedoelde verklaring dient medeondertekend door de ouders der belanghebbenden of door degenen die ze vervangen.”

3° Uit de ministeriële omzendbrief van 15 december 1936:

„Naar aanleiding van een onderzoek in verband met de middelen tot terugbetaling waarover de vroegere verkrijgers van studieleningen uit het Fonds der meestbegaafden, beschikken, werd er vastgesteld dat personen, die gedurende verschillende jaren de steun der inrichting genoten hebben, zedelijk aanzienlijke bedragen verschuldigd zijn, welke zij slechts moeilijk zullen kunnen terugbetalen. Die toestand levert een dubbel bezwaar op: van de aanvang van hun loopbaan af nemen de betrokkenen een zware

zedelijke last op zich, waarvan de uitwerking zich gedurende lang kan doen gelden, indien de studiën, welke zij voltooid hebben, hun slechts welstand brengen op rijpere leeftijd; daarenboven zal een groot gedeelte der gelden, uitgedeeld in studieleningen, niet kunnen teruggevorderd worden, daar de betrokkenen geen juridische verbintenis ter terugbetaling hebben gedaan. Onder die omstandigheden behoort het de schiftingscommissies aan te raden de ouders der begunstigde jongelieden uit te nodigen zelf het bedrag vast te stellen dat zij jaarlijks nodig hebben voor de studiën van hun kinderen, en hen te wijzen op het gevaar dat deze lopen, zonder volstreekte noodzakelijkheid te grote verbintenissen aan te gaan voor de toekomst. Deze handelswijze, welke reeds door talrijke jury's gevolgd wordt, zou algemeen moeten worden.”

B. De Dienst voor Studietoelagen (van het Nederlandse departement)

De wet van 19 juli 1971 op de toekenning van studietoelagen en -leningen is nog niet aan de leningen toe. In dit verband is het wel nuttig het antwoord aan te halen dat de Dienst voor Studietoelagen gegeven heeft op de ministeriële nota van 25 maart laatstleden.

„Procedure voor het toekennen en terugbetalen van studieleningen. Uw nota IV/A.C/cvs-1642-71473 van 25 maart 1974.”

„Bij zijn onder de rubriek vermelde nota vraagt de Heer Minister dat, in het kader van de **geleidelijke toepassing** van de wet van 19 juli 1971, passende voorstellen zouden gedaan worden in verband met hogervermelde aangelegenheid.

” Het verlenen van studieleningen zou op dit ogenblik alleen maar moeten geschieden voor de aangelegenheden waarvoor in feite een wettelijke verplichting bestaat, namelijk het volgen van gespecialiseerd onderwijs dat aansluit bij het behaalde diploma of de voorbereiding van een doctoraats-thesis of een thesis van geaggregeerde voor het hoger onderwijs (artikel 1, §2 van de wet van 19 juli 1971).

” Voor deze gevallen zou dan tamelijk vlug :

” 1. een ontwerp van uitvoeringsbesluit kunnen gemaakt worden ;

” 2. een model van leencontract kunnen uitgewerkt worden in samenwerking met de juridische dienst aan wie reeds een copie van dit dossier wordt toegestuurd.

” Verder gaan dan deze maatregelen, lijkt mij momenteel niet wenselijk.

” Dit probleem kan inderdaad niet gezien worden los van elke beschouwing in verband met de begroting.

” Een vrij hoge stijging van de uitgaven voor toelagen voor hoger onderwijs is dit jaar te verwachten.

Het aantal aanvragen is inderdaad van $\pm 41\ 000$ voor 1973-74 tot $\pm 52\ 000$ voor 1974-75 gestegen. Dit is een verhoging van $\pm 27\ %$.

” Vraag is bovendien of men er aan kan denken leningen te verlenen aan studenten wier inkomen de gestelde grenzen overschrijden, wanneer anderzijds een van de prioriteiten er in zou moeten bestaan de barema's geldend voor het secundair onderwijs op hetzelfde peil te brengen als deze die gelden voor de toelagen hoger onderwijs.

” Moet men ook nu reeds studieleningen gaan toekennen, wanneer sommige toelagen in het secundair onderwijs slechts 1 000,- fr. belopen en het gemiddeld bedrag van deze toelagen nog steeds lager ligt dan hetgeen in 1971-1972 werd toegekend? ”

III. WETGEVING

19 juli 1971

Wet betreffende de toekenning van studietoelagen en studieleningen — B.S. van 16 oktober 1971.

Koninklijk besluit van 23 augustus 1972

Gewijzigd bij: Koninklijk besluit van 14.9.73

(B.S. 11.10.73)

Koninklijk besluit van 4.3.74

(B.S. 21.3.74)

Koninklijk besluit tot vaststelling van de **minvermogen** van de kandidaten voor een studietoelage.

Koninklijk besluit van 23 augustus 1972 (Staatsblad van 23 september 1972)

Koninklijk besluit tot vaststelling van de procedure voor het indienen van de aanvragen en van de voorwaarden voor het toekennen van de studietoelagen voor secundair onderwijs.

11 oktober 1972 (B.S. 23.11.72)

Koninklijk besluit betreffende de criteria voor het vaststellen van het bedrag van de studietoelagen en -leningen.

Koninklijk besluit van 16 november 1972 (Staatsblad van 7 december 1972)

Koninklijk besluit tot vaststelling van de verschillende onderwijsniveaus.

Koninklijk besluit van 16 november 1972

(B.S. 23.11.72)

Koninklijk besluit waarbij het voordeel van de wet van 19 juli 1971, betreffende toekenning van studietoelagen en -leningen wordt uitgebreid tot **Belgische** leerlingen en studenten die **in het buitenland** onderwijs volgen.

Koninklijk besluit van 23 november 1972 (Staatsblad van 16 december 1972)

Koninklijk besluit tot vaststelling van de procedure voor het indienen van de aanvragen en van de voorwaarden voor het toekennen van de studietoelagen voor het hoger onderwijs.

Koninklijk besluit van 4 december 1972 (Staatsblad 16 december 1972)

Koninklijk besluit waarbij het voordeel van de wet van 19 juli 1971, betreffende de toekenning van studietoelagen en -leningen, wordt uitgebreid tot sommige categorieën van buitenlandse leerlingen en studenten die in België verblijven en er onderwijs volgen.

Koninklijk besluit van 23 januari 1973 (Staatsblad van 5 juni 1973)

Koninklijk besluit houdende toekenning van studietoelagen aan Belgische of Luxemburgse kinderen waarvan één der ouders of de voogd in de Democratische Republiek Zaïre, in Rwanda of in Burundi gevestigd is.

Koninklijk besluit van 27 februari 1973 (Staatsblad van 8 mei 1973)

Koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 23 november 1972 tot vaststelling van de procedure voor het indienen van de aanvragen, en van de voorwaarden voor het toekennen van de studietoelagen voor hoger onderwijs.

Koninklijk besluit van 14 september 1973 (Staatsblad van 11 oktober 1973)

Koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 23 augustus 1972 tot vaststelling van de procedure voor het indienen van de aanvragen en van de voorwaarden voor het toekennen van de studietoelagen voor secundair onderwijs.

Koninklijk besluit van 5 december 1973 (Staatsblad van 9 januari 1974)

Koninklijk besluit tot vaststelling van de gevallen waarin mag afgeweken worden van de bepalingen van artikel 3 van de wet van 19 juli 1971, betreffende de toekenning van studietoelagen en -leningen.

Koninklijk besluit van 29 januari 1974 (Staatsblad van 17 april 1974)

Koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 23 augustus 1972 tot vaststelling van de procedure voor het indienen van de aanvragen en van de voorwaarden voor het toekennen van de studietoelagen voor secundair onderwijs, zoals het nadien gewijzigd werd.

Koninklijk besluit van 4 maart 1974 (Staatsblad van 21 maart 1974)

Koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 23 augustus 1972 tot vaststelling van de procedure voor het indienen van de aanvragen en van de voorwaarden voor het toekennen van de studietoelagen voor secundair onderwijs, gewijzigd bij koninklijk besluit van 13 september 1973.